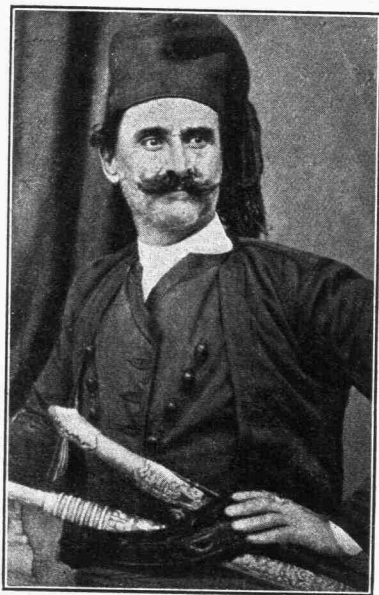

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ (ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ) ΣΚΑΛΙΔΗΣ

Ο ΚΡΗΣ ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ ΣΚΑΛΙΔΗΣ

ΤΟΝ Δεκέμβριον τοῦ 1901 ἀπέθνησκει ἐν Ἀθήναις ἐν τῶν ἡρωϊκωτέρων τέκνων τῆς Κρήτης, ὁ ἐκ Κισσάμου ἀνδρεῖος ἀρχηγὸς Ἑμμανουήλ (Ἀναγνώστης) Σκαλίδης, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα συνδέεται στενότερα μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπαναστάσεων τῆς πολυπαθοῦς νήσου κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν.

Ἐὰν ἤριθμει τις τὰς μάχας μόνον εἰς ὅσας ἀπὸ τοῦ 1841 παρευρέθη καὶ τὰς νίκας ἃς κατήγαγεν, ἤθελε πληρώσει σελίδας ὀλοκλήρους. Οὐδὲ θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ ἐξεικονίσῃ πιστῶς τὸν πλήρη πολεμικῆς δράσεως καὶ ἐθνωφελοῦς ἀγῶνος βίον τοῦ αἰμνήστου ἀνδρός, διὰ τῶν ὀλίγων ᾧδε γραμμῶν, ἃς μᾶλλον ὡς φόρον θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης πανελληνίου ἀποτίομεν εἰς τὴν ἄφθιτον μνήμην του.

Διὰ τοῦτο περιοριζόμεθα νὰ σχηματίζωμεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸν ἀληθυσμόν του ἥρωα τῆς Κισσάμου, σταχυολογοῦντες τὰ κυριώτερα τοῦ βίου του ἐκ τοῦ ὠραίου ἐπικηδείου, ὃν ἐξεφώνησε πρὸ τοῦ νεκροῦ ὁ ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν καὶ ἀκραιφνῶν φίλων του κ. Κων. Ἀργυρόπουλος, τέως βουλευτῆς Ἀνδρου, ὁ μετ' ἀγνοῦ καὶ ἀσθέστου ἐνθουσιασμοῦ συμμετασχὼν ἀπὸ τοῦ 1866 καὶ ἐφεξῆς ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν ἐν Κρήτῃ κινημάτων, τὰ μάλιστα δὲ συμβαλὼν εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἡρωικῆς νήσου ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ αἰμοχαροῦς δυνάστου.

* *
*

Εἰκοσιτριετῆς μόλις ἦτο ὁ αἰμνήστος Σκαλίδης ὅτε ἔλαβε τὸ πρῶτον βάπτισμα τοῦ πυρός κατὰ τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασιν τοῦ 1841, καθ' ἣν εἶχον κατέλθει ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος πάντες οἱ Κρήτες πολεμάρχαι τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἐποποιΐας τοῦ 1821.

Εἰς Πρόβαρχα τοῦ Ἀποκορώνου τόσον ἰσχυρὰ ἦτο ἡ δύναμις καὶ τόσον ὀρμητικὴ ἡ ἐπίθεσις τῶν τούρκων, ὥστε ἐκ τῶν νέων, οἵτινες κατὰ πρῶτον ἐξετίθεντο εἰς τοὺς κινδύνους τῶν μαχῶν, δύο μόνον ἔσχον τὸ θάρρος νὰ μείνωσιν ἀπτόητοι παρὰ τὸ πλεον τῶν πολεμαρχῶν ἐκείνων, ἐν αἷς πλεῖστοι ἔπεσον ἐκεῖ ἐνδόξως. Καὶ οἱ δύο οὗτοι νέοι ἦσαν ὁ Πολιοῦδόβαρχος τοῦ Σελίνου καὶ ὁ Σκαλίδης τῆς Κίσσαμου, κινήσαντες ὅλων τὸν θαυμασμόν διὰ τὴν ἀλίγυστον ἀνδρείαν των.

Ἄλλ' ὁ Σκαλίδης, πρὸς τῇ ἀνδρείᾳ καὶ τῇ τόλμῃ, εἶχεν ἐπιδείξει καὶ σπανίαν στρατηγικὴν δεξιότητα καὶ νοημοσύνην καὶ πατριωτισμόν, διὸ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1858, ἂν καὶ ἡ εὐάνδρος Κίσσαμος ἠρίθμει παλαιοτέρους ἀρχηγούς καὶ ἀγωνιστάς, οὗτος δὲ ἦτο ἐκ τῶν νεωτέρων, ἐν τοσούτῳ, ἀναγνωρίζουσα τὰ ἐξαιρετικὰ πλεονεκτήματα τοῦ Σκαλίδου, ἐξελέξατο τοῦτον γενικὸν αὐτῆς ἀρχηγὸν ἔκτοτε. Καὶ δὲν διέψευσε τὰς προσδοκίας τῆς. Ἠγωνίσθη, ἠνδραγάθησεν, εἰργάσθη καὶ ἀνεδείχθη ἄξιος τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος.

Τῷ 1866, ἅμα ἐξερράγη ἡ περιπετειώδης ἐκείνη ἐπανάστασις, ἔδραμεν ἐκ τῶν πρώτων καὶ κατ' ὅλον τὸ τριετές αὐτῆς διάστημα ἠγωνίσθη ἐκθύμως. Φίλος ἀγαπητὸς καὶ σύντροφος ἀχώριστος τοῦ ἡρωικοῦ Κριαρῆ, παρευρέθη μετ' αὐτοῦ εἰς πάσας τὰς ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις συγκροτηθείσας μάχας, πρωτηγωνίστησεν ἐν αὐταῖς ἄγων πολυάριθμον σῶμα καὶ ὑπέστη ὅλας τὰς συμπαρομαρτούσας δοκιμασίας καὶ τὰς στεροήσεις καὶ τὰ μαρτύρια. Εἰς διακοσίας καὶ πλέον μάχας ἔλαβε μέρος ὁ Σκαλίδης, σπουδαιότατας τὰς πλείστας, διὰ τὸ ἀσυγκρίτως πολυάριθμον τῶν ἐχθρῶν καὶ διὰ τὰς καταστρεπτικὰς αὐτῶν ἐκβάσεις. Ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην ἐξακισχίλιοι Κρητὲς καὶ χίλιοι ἐθελονταὶ ἔπεσον ἡρωικῶς, εἰκοσακισχίλια γυναικόπαιδα ἀπωλέσθησαν, ἐτάφησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν τούρκων περὶ τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας.

Καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν δὲ τοῦ 1878 δὲν ὑπελείφθη ὁ Σκαλίδης κατὰ τε τὴν πολεμικὴν σύνεσιν, τὸν θερμὸν πατριωτισμόν καὶ τὴν χαρακτηριστικὴν ἐτοιμότητα, ἣν ἠρύετο ἐκ τοῦ θάρρους καὶ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ πείρας, παρακάμπτων ὅλας τὰς δυσχερείας καὶ τὰς ἀντιξέους περιστάσεις. Ἄλλ' ἤδη καταδιωγθεὶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν διὰ τὰς ἐπαναστατικὰς ἐνεργείας του, συνελήφθη καὶ ἀπῆχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ῥιφθεὶς εἰς τὰς φυλακάς, ἔνθεν μετὰ βεσάνους ἐνὸς ἔτους ἡλευθερώθη τῇ μεσολαβήσει ξένων πρεσβειῶν.

Ἐπὶ ἤρξαν ἐκ τῶν πρωτουργῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ 1896 καὶ διεξήγαγε τὰς λαμπρὰς μάχας τοῦ Δρομονέρου, τῶν Ρουμάτων καὶ τῶν Βουκολιῶν. Τῷ 1897 πρὸ τῆς εἰς Κρήτην μεταβάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ Σκαλίδης ὕψωσεν ἐν Κολυμπαρίῳ τὴν σημαίαν τῆς ἐνώσεως, παρισταμένων δεκακισχιλίων ἀνδρῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ ἐκπόρθησιν τῶν Βουκολιῶν, εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Κανδάνου καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς κατὰ τοῦ Καστελίου ἐπιθέσεις. Μετὰ δὲ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Κρήτης καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ νέου καθεστώτος, ὁ Σκαλίδης ἐκτεθεὶς εἰς τὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν ἀνεδείχθη πρῶτος ἐν τῷ τμήματι Κυδωνίας μεταξὺ δεκαοκτῶ ἐκλεγέντων. Ἐγκαθιδρυθεὶς δὲ προσωρινὸς πρόεδρος τῆς βουλῆς, αὐτὸς ἀπὸ τῆς ἑδρας του ταύτης διεκήρυξε τὴν ἐνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὸ πέρασ τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ τῆς Κρήτης Πρίγκηπος Γεωργίου.

..

Τοιοῦτος ἐν ἀμυδρᾷ εἰκόνι ὁ ἀείμνηστος ἥρωες Σκαλίδης. Διατηρῶν μέχρις ἐσχάτων ἀκμίας τὰς σωματικὰς καὶ διανοητικὰς του δυνάμεις, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ πολεμικὸν μένος τὸ ὁποῖον διεθέρμαινε τὴν πατριωτικὴν του καρδίαν, διέσωζε τὸ ἀρειμάνιον καὶ νεανικὸν παράστημα καὶ ὅλην τὴν σπινθηροβολοῦσαν δραστηριότητα ἐπὶ τῆς ἀρρενωπῆς καὶ ἐπιβαλλούσης μορφῆς του.

Εἰς τὸ Ἡρῶον, ὅπερ ἡ ἐλευθερωθεῖσα Κρήτη θὰ ἀνεγείρῃ ἀναγράφουσα χρυσοῖς γράμμασι τοὺς προμάχους τῆς ἐλευθερίας τῆς, περίβλεπτον θὰ καταλάβῃ θέσιν ὁ Σκαλίδης. πλησίον τοῦ Κόρακ καὶ τοῦ Κριάρη.

Ἐδὼ κ' ἐκεῖ

— Τόσο μ' ἀγαποῦσεν ἡ καϋμένη ἡ γυναῖκά μου, ὥστε ἔταν ἀπέθνησκε, μόνον ἐμένα ᾔθελε νὰ βλέπῃ κοντά της.

— Καὶ ἀπὸ τί πέθανε; Εἶχε καμμιά ἀνίατη ἀρρώστεια;

— Ἀ, μᾶ! Πέθανε ἀπὸ μιὰ κλωτσά ποῦ τῆς ἔδωσα στὰ νεφρά.